

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מסכת יומא

תוכן

- א. איזהו צפון מקיר של מזבח צפוני ועד כותל העזרה וכנגד כל המזבח כולו צפון ... אף בין האולם ולמזבח ... אף מקום דריסת רגלי הכהנים ואף מקום דריסת רגלי ישראל1
- ב. משום חולשא דכהן גדול ... ראשו לדרום ופניו למערב ... בעוקם את ראשו ... גזירה שמא ירביץ גללים.....2
- ג. כיצד סומך הזבח עומד בצפון ופניו למערב והסומך עומד במזרח ופניו למערב ומניח שתי ידיו בין שתי קרנות של זבח ובלבד שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הזבח ומתודה על הטאת עון הטאת ועל אשם עון אשם ועל עולה ... על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה.....3
- ד. כך היה מתודה הטאתי ועויתי ופשעתי לפניך אני וביתי וכו' ... וכפר בכפרת דברים הכתוב מדבר.....3

דף לו.

א. איזהו צפון מקיר של מזבח צפוני ועד כותל העזרה וכנגד כל המזבח כולו צפון ... אף בין האולם ולמזבח ... אף מקום דריסת רגלי הכהנים ואף מקום דריסת רגלי ישראל

י"א שהמזבח¹ עמד כולו בדרום², ומכותל צפוני של עזרה דרומה עד כותל המזבח שהוא רוחב ששים אמה ומחצה³, וכנגדו מכותל האולם במערב עד כותל מזרחי של עזרה שהוא אורך ע"ו אמות, כל המרובע הזה הוא הנקרא צפון והוא המקום ששוחטין בו קדשי קדשים. אך בין האולם והמזבח ממש אין שוחטים. שכבר אינו מהצפון. ולשיטה זו העמידו הפר והשעירים כנגד השטח שבין האולם והמזבח⁴, צפונית מזרחית לקיר המזבח, והעמידו מקצת גופו של הפר בין האולם והמזבח ממש גופו בין צפון לדרום וראשו מעוקם למערב, והעמידו השעירים ראשו למערב וזנבו למזרח כמו שבואר להלן. וי"א⁵ ששבע אמות מן המזבח היו בצפון, ושם העמידו הפר בין האולם והמזבח.

¹ כס"מ עבודת יוה"כ ג ב בדעת הרמב"ם, ערוך השולחן העתיד הלכות בית המקדש סימן ב סעיף ו, בדעת הרמב"ם

² ועיין מרכה"מ עבודת יוה"כ שם דצפון אינו נקרא אלא מכותל המזבח.

³ רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ה הלכה יב - טז

⁴ כסף משנה שם

⁵ תו"ט יומא ג ט בדעת הרמב"ם, וביאר לדעתו שריבוע הצפון היה עד קיר המזבח מצפון לדרום ובהלק שבין המזבח לאולם היה עוד שש או שבע אמות. וכן הוא בלח"מ עבודת יוה"כ ג, ב

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְדֵף הַיּוֹמִי

מסכת יומא

ובתוך השטח הזה נכלל – ממערב למזרח – המשך השטח שבין האולם ולמזבח שתיים ועשרים, הרוחב שכנגד המזבח שתיים ושלשים, מקום דריסת רגלי הכהנים והוא הנקרא עזרת כהנים אחת עשרה אמה, מקום דריסת רגלי ישראל והוא הנקרא עזרת ישראל אחת עשרה אמה. יחד שבעים ושש אמה.

מצפון לדרום – מכותל צפוני עד בית המטבחים שמונה אמות, בית המטבחים י"ב אמות ומחצה, ושם תולין ומפשיטין את הקדשים בעדו. מקום השולחנות שמונה אמות ובו שולחנות של שיש שמניחין עליהן הנתחים ומדיחין את הבשר לבשלו, ושמנה שלחנות היו, ובעד מקום השולחנות מקום הטבעות כ"ד אמה, ושם שוחטין את הקדשים. ובין מקום הטבעות והמזבח שמונה אמות. יחד ששים וחצי אמה.

ב. משום חולשא דכהן גדול... ראשו לדרום ופניו למערב... בעוקם את ראשו... גזירה שמא ירביץ גללים

כל צפון העזרה⁶ היה כשר מן הדין להעמדת הפר, דכולה לפני ה' היא, אך היו מעמידים הפר קרוב להיכל משום חולשא דכהן גדול שלא יכבד עליו טורח משא מזרק הדם למרחוק,

ו"א שהיו מעמידים הפר כנגד השטח שבין האולם והמזבח⁷ בפניה מזרחית צפונית של המזבח ראשו ורוב גופו להלן מקיר המזבח הצפוני⁸, ומקצת גופו היה בין האולם והמזבח⁹, והיה גופו מהצפון לדרום אך עיקמו את ראשו לצד מערב, וי"א¹⁰ שהעמידו כולו בין אולם ולמזבח בשבע אמות הצפוניות ביותר גופו וראשו כנ"ל.

ולא העמידוהו בין מזרח למערב שיהיה ראשו להיכל שהוא במערב ואחוריו למזבח שמא יטיל גללים וגנאי הוא להראות בית הרעי שלו לצד מזבח לפיכך היה ראשו לדרום וזנבו לצפון.

⁶ ר' עובדיה מברטנורא מסכת יומא פרק ג משנה ח

⁷ כ"כ בכס"מ שם. וז"ל "וא"כ הכא דמעמידן במזרח העזרה לצפון המזבח דליכא למיחש שמא יראה בית הרעי שלו לצד המזבח שהרי הם מרוחקים מהמזבח לצד מזרח העזרה מעמידן כדתניא הזבח עומד בצפון ופניו למערב וממילא דהוה אחוריו למזרח". אך צ"ע אמאי בפרו של הכהן כתב הרמב"ם שם פרק ד הלכה א "ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח ראשו לדרום ופניו למערב והכהן עומד במזרח ופניו למערב"

⁸ ועיין מרכה"מ שם שביאר בדעת הרמב"ם שמה דאמרינן תני כבין האולם למזבח ואין זה הגה"ה בלשון המשנה דודאי כל הרצועה קל"ה אמה ברוחב כ"ב אמה מקרי בין האולם ולמזבח ככל הש"ס ולענין עשר קדושות פ"ז מהל' בית הבחירה ה"ב עיין שם.

⁹ עיין בספר עבודת הקרבנות לר' אהרון הכהן בביאור בסדר עבודת יוה"כ סי' קלח אות ט ובוה מיושב אמאי לדעת הכס"מ בדעת הרמב"ם לא העמידוהו ממזרח למערב הרי לא היה ממש בין אולם למזבח, וממילא לא היה בית רעי שלו כנגד המזבח אך מכיון שמקצת גופו העמידו שם להכי היה צריך לעקם.

¹⁰ לח"ם ותו"ט הנזכרים ועיין לקוטי הלכות זבחים כט: שפסק כן. (ומשמע שם שכל בין אולם למזבח ול רק שבע אמות.)

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

ג. כיצד סומך הזבח עומד בצפון ופניו למערב והסומך עומד במזרח ופניו למערב ומניח שתי ידיו בין שתי קרנות של זבח ובלבד שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הזבח ומתודה על חטאת עון חטאת ועל אשם עון אשם ועל עולה ... על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה

צריך הסומך לסמוך בכל כחו בשתי ידיו על ראש הבהמה שנאמר על ראש העולה לא על הצואר ולא על הצדדין, ולא יהיה דבר חוצץ בין ידיו ובין הבהמה, וכיצד סומך¹¹, אם היה הקרבן קדש קדשים מעמידו בצפון ופניו למערב, והסומך עומד במזרח ופניו למערב, ומניח שתי ידיו בין שתי קרנות ומתודה על חטאת עון חטאת ועל אשם עון אשם, ועל העולה מתודה עון עשה ועון לא תעשה שניתק לעשה. כיצד מתודה אומר חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי כך וכך וחזרתי בתשובה לפניך וזו כפרתי, ובחטאת אומר רק חטאתי שהרי אינה באה על המזיד, ואין שייך לומר עויתי ופשעתי¹².

דף לו:

ד. כך היה מתודה חטאתי ועויתי ופשעתי לפניך אני וביתי וכו' ... וכפר בכפרת דברים הכתוב מדבר

כבר נתבאר לעיל דף לה: שמפי השמועה למדו שזה שנאמר בתורה (אחרי מות טז, יז) וְכִפֵּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל, זה וידוי דברים, כיצד הוא אומר אנא השם חטאתי עויתי ופשעתי לפניך אנא השם כפר נא לחטאים ולעוונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי וכו' שנאמר (שם טז, ל) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְמַחַר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְקֻוֹק תִּטְהָרוּ.

כן הוא נוסח הוידוי בכל מצות שבתורה¹³ בין עשה בין לא תעשה שאם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה, כשיעשה תשובה וישוב מהטאז חייב להתודות לפני האל ברוך הוא, שנאמר (נשא ה, ו-ז) אִישׁ אִזּוּ אֲשֶׁה כִּי

¹¹ רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ג הלכה יד

¹² יכהן פאר הלכות מעשה הקרבנות פרק ג הלכה יד

¹³ רמב"ם הלכות תשובה פרק א הלכה א

הַלְנַתָּא לְמַשִּׁיחָא בְדִף הַיּוֹמִי

מַסְכַּת יוֹמָא

יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטָּאת הָאֲדָם וְכוּ' וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְגו' זֶה וַיְדוּי דְבָרִים, וַיְדוּי זֶה מִצּוֹת עֲשֵׂה, כִּי צַד מִתּוֹדִין אֹמֵר אֲנִי הַשֵּׁם¹⁴ חַטָּאתִי עוֹיְתִי פִשְׁעִי לְפָנֶיךָ וְעֲשִׂיתִי כַךְ וְכַךְ וְהָרִי נַחֲמֵתִי וּבּוֹשֵׁתִי בַמַּעֲשֵׂי וּלְעוֹלָם אֵינִי חוֹזֵר לְדַבֵּר זֶה, וְזֶהוּ עֵיקְרוֹ שֶׁל וַיְדוּי. וְאֵינּוּ מִסְפִּיק לֹאמֹר רַק "חַטָּאתִי"¹⁵, אֲלֵא צְרִיךְ לֹאמֹר – חַטָּאתִי עוֹיְתִי פִשְׁעִי, שֶׁמִּשְׁמַעוֹ חַטָּאתִי בְּשׁוֹנֵג עוֹיְתִי בְּמוֹזֵד פִּשְׁעִי בְּמֵרֵד.

¹⁴ יְלִיף לֵאמֹר מוֹיְדוּי כִּהֵן גְּדוֹל דְּאֹמְרוּ שֵׁם מַנִּין שְׁבָאֲנָא וְשִׁבְשֵׁם וְכוּ' אֲפֻשֶׁר דְּכ"כ רַבְּנֵי מִשּׁוֹם וַיְדוּי קִרְבָּנוֹת אֲבָל סַתֵּם וַיְדוּי א"צ אֲנִי דּוֹקָא וּבְמִדְרַשׁ רַבֵּה וַיְקָרָא וְכֵן בִּילְקוּטֵי יִשְׁעִיהוּ נ"ה הַנּוֹסֵחַ מוֹדָה אֲנִי אֶת כָּל אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי לְפָנֶיךָ וְכוּ' יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלוֹקֵינוּ שֶׁתִּמְחַל לִי וְכוּ' וְלֹא הוֹכִירוּ אֲנִי, וּמ"ש יְהִי רִצּוֹן זֶה אֵינּוּ מִנּוֹסָה אֲנִי ה'. עֲבוֹדַת הַמֶּלֶךְ שֵׁם

¹⁵ לֵאמֹר תִּשׁוּבָה ב, ה